

Aleksa Nikolić, LL.M.*

„KOKA KOLA FEDERALIZAM“: SLUČAJ MEKSIKA

*Kraj XVIII i početak XIX veka su u Latinskoj Americi obeleženi borba-
ma za osamostaljenje. Nakon oslobođenja od španske kolonijalne vlasti,
Meksiko je svoje državno uređenje ustrojio po uzoru na SAD. Međutim
„koka kola federalizam“, kako autor naziva svako federalno uređenje
koje je nastalo kopiranjem američkog federalizma, doživelo je izvesne
promene u Meksiku. Te promene predstavljaju rezultat osobenosti druš-
tvenih prilika u ovoj latinoameričkoj zemlji, ali i uloge države tokom ne-
što više od veka trajanja meksičkog Ustava. S tim u vezi, predmet ovog
rada jeste davanje odgovora na pitanje u kojoj meri je danas u Meksiku
prisutan zakon ugledanja na prvu federaciju na svetu, odnosno utvrđi-
vanje i merenje federalizma prilikom analize položaja Meksika u „svetu
federalizma“.*

*Ključne reči: Meksiko. – Federalizam. – Ustav. – Raspodela nadležno-
sti. – Sjedinjene Američke Države.*

1. UVODNA RAZMATRANJA

Meksiko ili Sjedinjene Meksičke Države, kako glasi zvanični na-
ziv ove centralnoameričke države, prostire se na površini od 1.972.550
kvadratnih kilometara, zbog čega se nalazi na trinaestom mestu po ve-
ličini na svetu. Meksiko je okružen Sjedinjenim Američkim Državama
na severu, Tihim okeanom na zapadu, Meksičkim zalivom i Karipskim
morem na istoku, odnosno Gvatemalom i Belizeom na jugu, usred čega
predstavlja prirodnu vezu između Severne i Južne Amerike. Prema bro-
ju stanovnika, Meksiko se nalazi na jedanaestom mestu u svetu, budući
da njegova populacija broji 125.280.000 stanovnika. Stanovništvo ove
uslovno shvaćene etnički homogene federacije većinski se služi špan-

* Autor je asistent Pravnog fakulteta Univerziteta u Beogradu, aleksa.nikolic@ius.bg.ac.rs (Republika Srbija)

skim jezikom, a gotovo 85% stanovništva se izjašnjavaju kao pripadnici rimokatoličke vere. Meksiko je prebogat kulturnim i istorijskim nasleđem, kao i prirodnim lokalitetima, zbog čega predstavlja najposećeniju zemlju Latinske Amerike.¹ Uz to, prema bruto domaćem proizvodu, ekonomija ove centralnoameričke države je na četrnaestom mestu u svetu pretežno zahvaljujući metalnoj industriji i rudarstvu.

Važeći Ustav Sjedinjenih Meksičkih Država od 1917. godine donesen je tokom takozvane Meksičke revolucije. Nakon nešto više od veka trajanja, ovaj ustav je putem amandmana više puta menjan i dopunjavani, a njegova poslednja formalna izmena izvršena je 2015. godine. Na ustavne ideje koje je formulisao pokret za nezavisnost u revolucionarnim godinama (1910–1920), najveći uticaj su izvršili španski Ustav iz Kadiza (1812) kao i američki ustavni sistem. Glavna pokretačka energija ležala je u ekonomskom i socijalnom nezadovoljstvu srednjih slojeva društva, što je rezultovalo „preraspodelom bogatstva, oduzimanjem moći katoličkoj crkvi i potpunoj promeni uloge države u društvu“.²

Iako pravni sistem Meksika neguje tradiciju evro-kontinentalnog prava (zbog svoje dugogodišnje kolonijalne epohe), na njega je u značajnoj meri uticao federalni model SAD.³ Ideja o federalizaciji zemlje javila se vrlo rano, još prilikom donošenja prvog Ustava iz 1824. godine imajući u vidu tradicionalne bolesti sa kojima su se suočile novonastale latinoameričke države; duboku fragmentisanost teritorije, ekonomsku neujednačenost i regionalne političke ambicije. Ni kratak unitaristički period Meksika, oličen u Ustavu iz 1836. godine nije uspeo da spreči dalju federalizaciju zemlje. Centralizam i dikta-

- 1 Latinska Amerika predstavlja teritorijalnu i sociokulturnu celinu koja se sastoji iz svih onih američkih država u kojima se govori neki od romanskih jezika (španski, portugalski i francuski). Detaljnije o nazivu vid. J. C. Moya, „Introduction: Latin America – The Limitations and Meaning of a Historical Category“, *The Oxford Handbook of Latin American History* (ed. J. C. Moya), Oxford University Press, Oxford 2011, 1–24.
- 2 Lj. Paligorić, *Istorija Latinske Amerike*, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd 2003, 221.
- 3 J. M. Gutiérrez González, „United Mexican States“, *Constitutional Origins, Structure and Change in Federal Countries* (eds. J. Kincaid, A. Tarr), McGill Queen’s University Press, Montreal & Kingston – London – Itaca, 2005, 210; R. Watts, „Federalism, Federal Political Systems, and Federations“, *Annual Review of Political Science* 1/1998, 118.

tura tadašnjih meksičkih vlasti prouzrokovala je niz otvorenih pobuna čija je kulminacija usledila nakon prodaje 120.000 kvadratnih kilometara teritorije Sjedinjenim Američkim Državama 1853. godine. Liberalna vlast, na čelu sa Benitom Huaresom (*Benito Juárez*), donosi Ustav Sjedinjenih Meksičkih Država 1857. godine koji ostaje na snazi do Meksičke revolucije početkom XX veka. Međutim, ovo ustavno rešenje nije zaustavilo dalju centralizaciju zemlje, kao i česte vojne pučeve. Pobedom „federalističke struje“ u građanskom ratu 1917. godine, sazvan je Ustavotvorni Kongres u gradu Keretaru, u znak poštovanja prema idejama decentralizacije i na nagovor jednog od glavih lidera Meksičke revolucije Venustijana Karance (*Don Venustiano Carranza*), koji je napomenuo da su svi prethodni Kongresi održani u Meksiko situju.⁴ Kreatori meksičkog Ustava imali su jasne federalističke i demokratske ciljeve, imajući u vidu činjenicu da je revolucija izbila u nekoliko meksičkih država kao pobuna protiv dotadašnjeg centralizovanog režima. Stoga, tek nakon usvajanja važećeg Ustava Meksika iz 1917. godine nastupa period političke stabilnosti i ekonomske transformacije društva, ali i dalje centralizacije ove latinoameričke federacije, naročito u vremenskom periodu od 1920. do 1995. godine.⁵

2. KLASIFIKACIJA MEKSIČKOG FEDERALIZMA

Iako je svaki federalni model u izvesnoj meri jedinstven i originalan, svi oni poseduju izvesna zajednička obeležja na osnovu kojih im je moguće pronaći mesto na „mapi federalizma“. Merila za te podele usko su povezana sa suštinom i prirodom federalizma, a sledeće četiri su, smatra se, naročito značajna: način nastanka federacije (agregacija ili devolucija), njen nacionalni sastav (etnička homogenost ili višenacionalnost), federalna struktura (stalna ili promenljiva) i način organizovanja federalnog područja (običan ili mešoviti sastav federacije).⁶

4 *Ibid.*, 211.

5 Vid. A. Hernández Chávez, „Federalismo y México“, *Federalismos latinoamericanos: México/Brasil/Argentina* (ed. M. Carmagnani), El Colegio de México, Fondo de Cultura Económica, México D. F., 2008, 277–296.

6 U tom smislu: M. Jovičić, *Savremeni federalizam – uporednopravna studija*, Savremena administracija, Beograd 1973, 57; M. Stanković, *Preobražaji federalne države: Deset rasprava o promenjenoj prirodi i suštini federalizma*, Izdavački centar Pravnog fakulteta, Beograd 2020, 73.

Odgovor na pitanje načina nastanka Meksika nije nimalo lak. Imajući u vidu činjenice da je Meksiko nakon oslobođenja od kolonijalne vlasti obuhvatao teritorije čak četiri vicekraljevstva (Nova Španija, Generalna kapetanija Kuba, Generalna Kapetanija Santo Domingo i Generalna Kapetanija Filipini),⁷ u kojima je suštinska moć ležala u rukama „lokalnih velikaša“ (kaudiljosa) i koja su unutar sebe bile dodatno podeljena, odnosno imajući u vidu da je „tokom prvih četiri decenije nezavisnosti Meksiko funkcionisao kao labava, *de facto* konfederacija“,⁸ zaključujemo da je ova centralnoamerička i latinoamerička država nastala ujedinjenjem lokalnih vlasti/država, odnosno metodom agregacije.⁹ Sjedinjene Meksičke Države predstavljaju federaciju sa uslovno shvaćenim etnički homogenim stanovništvom budući da je tek nakon perioda kolonizacije došlo do „fuzije“ između američkih starosedelaca, robova i španskih konkistadora. S tim u vezi, većina Meksikanaca danas ima mešovito poreklo, odnosno gotovo 80% stanovništva čine mestici. Čl. 73, st. 1, tč. 1–3 Ustava Sjedinjenih Meksičkih Država predviđa mogućnost povećanja broja federalnih jedinica, odnosno prijema novih država u sastav meksičke federacije, kao i reorganizaciju postojećih federalnih jedinica. Međutim, „otvoren federalizam“ koji je proklamovan ovim članom bi prijemom novih država ili promenom postojećih granica federalnih jedinica doveo do promene čl. 43 Ustava koji enumerativno navodi koje su to države članice Sjedinjenih Meksičkih Država. Meksiko se sastoji od 31 federalne jedinice, koje nose naziv država: Agvaskalijentes, Verakruz, Gerero, Gvanahuato, Donja Kalifornija, Južna Donja Kalifornija, Durango, Zakatekas, Idalgo, Jukatan, Kampeče, Keretaro, Kintana Ro, Koavila, Kolima, Meksiko, Mičoakan, Morelos, Najarit, Novi Leon, Oahaka, Puebla, San Luis Potosi, Sinaloa, Sonora, Tabasko, Tamulipas, Tlaskala,

7 L. Benhell, *The Cambridge History of Latin America*, Cambridge University Press, Cambridge 2008, 288.

8 N. Gršić, *Načelo participacije u latinoameričkim federacijama*, doktorska disertacija, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd 2018, 63.

9 Suprotnog stanovišta su Miodrag Jovičić i Marko Stanković. Jovičić navodi da je „Meksiko nastao devolutivnim putem, kao i ostale latinoameričke države“, dok Stanković ističe „da je Meksiko prema Ustavu iz 1857. godine (ne osvrćući se ovom tvrdnjom na raniji period – A. N.) nastao promenom unutrašnje strukture, odnosno putem devolucije“ (što je tačno, imajući u vidu kratkoročni unitarni period Meksika od 1836–1857 – A. N.). Vid. M. Jovičić, *op. cit.*, 59; M. Stanković, *op. cit.*, 84.

Čivava, Čijapas i Halisko, a pored toga se sastoji i iz federalog distrikta: Meksiko Siti¹⁰ što ga čini „školskim primerom“ federacije sa mešovitim sastavom.¹¹

Stoga, možemo zaključiti da je Meksiko nastao metodom agregacije, da predstavlja državu sa uslovno rečeno etnički homogenim stanovništvom i složenom strukturom. Uz to, iako je prema načinu organizovanja federalnog područja (za sada) mešovitog karaktera, opravdano je očekivati u doglednoj budućnosti statusnu promenu položaja glavnog grada, odnosno njegovu *de iure* „evoluciju“ u Državu Meksiko Siti.

3. ARHITEKTURA MEKSIČKOG FEDERALIZMA

3.1. *Raspodela nadležnosti*

Sušтина svake federacije ogleda se u tome što, u okviru postojanja dva nivoa vlasti, same federacije i federalnih jedinica, svaki od njih raspolaže određenim nadležnostima.¹² Stoga, ključno pitanje sa pravne tačke gledišta predstavlja raspodela nadležnosti između centralnih, saveznih organa i organa federalnih jedinica. Međutim, važno je istaći da „ne postoji nikakvo opšteusvojeno pravilo koje bi na apsolutan način govorilo o tome kojim će se funkcijama u jednoj federalnoj državi baviti federacija, a kojim federalne jedinice [...], već da postoje samo izvesna opšta shvatanja o raspodeli funkcija izvedena iz prirode federacije“.¹³ Uz to, „iluzorno je smatrati da podela nadležnosti važi za „vijek i vjekova“; razvoj društva i odnosa u društvu utiču na menjanje fizionomije svake federacije, a time i podelu nadležnosti“.¹⁴

10 Predsedničkim dekretom iz 2016. godine, federalni distrikt je preimenovan u Meksiko Siti čime je napravljen veliki korak ka stvaranju nove federalne jedinice, ali i Meksika kao federacije sa stalnim sastavom. Naime, Meksiko Siti je gotovo u potpunosti izjednačen sa ostaim članicama federacije imajući u vidu da poseduje sopstvenu legislativu i egzekutivu, ali (još uvek) ne i Ustav.

11 Međutim, ovakvo federalno ustrojstvo nije izvorni „proizvod“ Ustava Sjedinjenih Meksičkih Država od 1917. godine. Naime, Najarit, Kintana Ro, Donja Kalifornija i Južna Donja Kalifornija su nastale ustavnim amandmanima, pretežno na račun tadašnjih federalnih teritorija. Detaljnije vid. J. M. Gutiérrez González, *op. cit.*, 212.

12 M. Jovičić, *Državnost federalnih jedinica*, Naučna knjiga, Beograd, 1992, 49–50.

13 M. Jovičić (1973), *op. cit.*, 149.

14 A. Nikolić, „Venecuela između federalizma i unitarizma“, *Politička revija* 4/2018, 164.

Ustav Sjedinjenih Meksičkih Država u čl. 124 vrši pretpostavku nadležnosti u korist federalnih jedinica, što znači da je meksički ustavotvorac predvideo da sva ovlašćenja koja nisu izričito dodeljena saveznom vlastima ostaju rezervisana za države članice. To i ne treba da nas čudi ukoliko imamo na umu da je federalni model Meksika u velikoj meri nastao kao kopija državnog uređenja severnog suseda.¹⁵ Čl. 115 je taksativno navedeno šta se nalazi u nadležnosti opštinskih vlasti, dok je čl. 73 X–XXX izvršena detaljna enumeracija nadležnosti federalnih vlasti. Pored toga, istim članom, ustavotvorac sledeća ovlašćenja predviđa kao paralelna: oporezivanje, potrošnju, javni dug, socijalnu politiku, obrazovanje, zdravstvo, životnu sredinu, trgovinu, javnu bezbednost, civilnu zaštitu od prirodnih katastrofa i sport. U većini ovih pitanja, iako su predviđeni mehanizmi za saradnju između saveznih vlasti i federalnih jedinica, dolazi do „dominacije federacije, odnosno potčinjenosti federalnih jedinica“, kako to zapaža Gutijereš Gonzales (*Juan Marcos Gutiérrez González*).¹⁶ Dalja centralizacija vlasti, odnosno proširivanje saveznih nadležnosti učinjeno je sudskim putem, kroz aktivnost meksičkog Vrhovnog suda. Naime, svojim tumačenjem o „generalnim zakonima“ Vrhovni sud je stao na stanovište da prilikom donošenja zakona koji „proističu“ direktno iz slova Ustava, Kongres ima pravo da tom prilikom uredi i pitanja od regionalnog ili lokalnog značaja.¹⁷ Na kraju, meksički ustavotvorac je čl. 117 predvideo niz zabrana za federalne jedinice, na osnovu kojih isključuje mogućnost uvođenja međudržavnih carina, ubiranja poreza na domaću i stranu robu, ubiranja poreza na promet robe, štampanja novca, sklapanje saveza ili ugovora sa drugim državama, odnosno direktnog ili indirektnog davanja obveznica ili ugovora o zajmu stranim vladama, stranim udruženjima ili stranim privatnim licima.¹⁸ Na taj način možemo zaključiti da se nadležnost federalnih jedinica mahom odnosi na formalna i procedu-

15 Tako npr. X amandmanom na Ustav SAD se predviđa da „nadležnosti koje Ustavom nisu delegirane Sjedinjenim Državama, niti izričito izuzete iz nadležnosti država će pripadati državama ili narodu“.

16 J. M. Gutiérrez González, *op. cit.*, 217.

17 N. Gršić, *op. cit.*, 251.

18 Čl. 73. st. X navodi da su u „isključivoj“ nadležnosti saveznih vlasti nafta i gas, trgovina, igre na sreću i lutrija, filmska industrija, finansije, električna i nuklearna energija, rad i zapošljavanje, što se, primera radi, u SAD nalazi u nadležnosti federalnih jedinica. Uz to, važno je napomenuti da je ovaj član bio predmet najvećeg broja amandmana u Meksiku, više nego bilo koji drugi član meksičkog Ustava. Detaljnije vid. S. Zamora, J. R. Cossío, „Mexican consti-

ralna pitanja. Stoga, kako je svojevremeno isticao Slobodan Jovanović analizirajući američki federalizam, „ako savez pri razgraničenju nadležnosti nije dobio veći deo, on je u neku ruku dobio bolji deo“.¹⁹ To je definitivno slučaj i sa Meksikom koji primenjuje strogo kontrolisani, centralizovani federalizam i gde je osnovni problem kako obezbediti „mekšu“ podelu nadležnosti, odnosno decentralizaciju zemlje.²⁰

3.2. Participacija federalnih jedinica u vršenju federalne vlasti

Učešće federalnih jedinica u vršenju nadležnosti federacije smatra se za jedan od osnovnih stubova federacije.²¹ Stoga se načelo participacije federalnih jedinica u vršenju federalne vlasti smatra „glavnom demarkacionom linijom između federacije i decentralizovane unitarne

tuionalism after *presidencialismo*“, *International Journal of Constitutional Law* 2/2006, 427–428.

- 19 S. Jovanović, *Američki federalizam*, Državna štamparija „Soko“, Beograd, 1939, 30. Analizirajući formalne aspekte meksičkog federalizma, David Garsija Sarubi (*David Garcia Sarubbi*) primećuje da on u strukturnom smislu u potpunosti „sledi“ federalizam u SAD u smislu: 1) vertikalnog federalizma (države sa rezidualnim ovlašćenjima i ograničenom saveznom vladom); 2) horizontalnog federalizma (zabranjena diskriminacija između država, odnosno federalna vlast ima ovlašćenje da interveniše kada države deluju „po svom“ i nisu u stanju da postignu efikasnost) i 3) ustavnog federalizma (gde države ne mogu delovati u suprotnosti sa saveznim Ustavom). Detaljnije vid. D. Garcia Sarubbi, „Federalism and Constitutional Judicial Review in Mexico and the United States: A Normative Assessment of two different jurisdictional schemes“, *Mexican Law Review* 1/2011, 40.
- 20 Upor. M. Gonzáles Oropeza, „United Mexican States“, *Distribution of Powers and Responsibilities in Federal Countries* (eds. A. Majeed, R. Watts, D. Brown, J. Kincaid), McGill-Queen’s University Press, Montreal & Kingston – London – Itaca 2006, 182–206.
- 21 Prema rečima Pjera Paktea (*Pierre Pactet*) tri osnovna načela („merila“) federalne države su načelo suprematije federacije (*l’principe de superposition*), načelo autonomije federalnih jedinica (*l’principe de autonomie*) i načelo participacije federacije (*l’principe de participation*). Uvažavajući neprestanu promenljivost i dinamičnost federalnog državnog uređenja, Marko Stanković pored pomenuta tri načela u „merila“ federacije ubraja i načelo podele nadležnosti, načelo (ustavno)sudske zaštite ustavnosti i zakonitosti i načelo kooperativnosti. Detaljnije o ovome upor. P. Pactet, *Institutions politiques, Droit constitutionnel*, Masson, Paris – Milan – Barcelone – Bonn, 1992, 53–57 i M. Stanković (2020), *op. cit.*, 371–372.

države“.²² Predstavljenost federalnih jedinica u saveznim organima vlasti omogućava njihovo zajedničko delovanje i predstavlja „lepak“ koji održava federaciju na okupu, pa je učešće federalnih konstituenasa u procesima odlučivanja na federalom nivou podjednako važan element za definisanje tog oblika državnog uređenja, jednako kao i raspodela nadležnosti i načelo autonomije federalnih jedinica (*self – rule*).²³

Najpoznatiji i prema mišljenju velikog broja ljudi najznačajniji oblik participacije federalnih jedinica u obavljanju nadležnosti predstavlja drugi dom federalnog parlamenta. Međutim, ovakav stav ne predstavlja proizvod nekakvog unapred osmišljenog teorijskog koncepta, već je nastao kao rezultat „traganja“ američkih „očeva osnivača“ za najprihvatljivijim, kompromisnim rešenjem.²⁴ Stoga, kako ističe Vladan Petrov, „dvodomni parlament proizilazi iz prirode federacije kao složene državne konstitucije koja teži da pomiri dva protivrečna zahteva, zahtev za višim jedinstvom, s jedne strane i zahtev za očuvanjem posebnosti, s druge“.²⁵

Meksički prezidencijalizam je u velikoj meri uticao na „oblikovanje“ saveznog parlamenta. Naime, „meta-pravna ovlašćenja šefa meksičke države obuhvatala su i praksu nominovanja svih kandidata za guvernera država i oba doma saveznog parlamenta, kao i apsolutnu kontrolu partijskih zvaničnika“. Prema važećem ustavnom rešenju, narodno predstavništvo (Kongres) se sastoji iz Doma predstavnika, kao donjeg doma, i Senata, kao gornjeg doma. Meksički Dom predstavnika se sastoji iz 500 poslanika, od kojih se 200 bira prema proporcionalnom sistemu u pet izbornih jedinica, dok se preostalih 300 narodnih poslanika bira prema većinskom modelu. Njihov mandat je ograničen na vremenski period od tri godine. Uz to, svaka od meksičkih država mora imati najmanje dva predstavnika koja su izabrana

22 M. Stanković, „Uticaj sistema vlasti na načelo participacije u savremenim federacijama“, *Anali Pravnog fakulteta u Beogradu* 2/2016, 106.

23 M. Stanković (2020), *op. cit.*, 261.

24 Naime, danas se dvodomna struktura parlamenta smatra za *condicio sine qua non* federalne države. Jedini izuzeci od ovog pravila su jednodomno narodno predstavništvo u Venecueli, od 1999. godine, i Nepal, od 2008. godine. Detaljnije vid. A. Nikolić, *Federalizam u Venecueli* (master rad), Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd 2018, 50 i fn. 143.

25 V. Petrov, *Sukob domova u dvodomnom sistemu*. Službeni glasnik, Beograd 2004, 57.

po većinskom sistemu.²⁶ Što se tiče sastava gornjeg doma, ustavotvorac se opredelio za neposredan izbor predstavnika federalnih jedinica (senatora) od strane birača. Senat ukupno broji 128 senatora i njihov mandat traje šest godina.²⁷ Nakon velikog broja ustavnih amandmana krajem XX veka, 31 federalna jedinica i federalni distrikt (Meksiko Siti) danas biraju po 3 senatora, pri čemu su političke stranke jedini ovlašćeni predlagači kandidata. Pored toga, izbor četvrtine senatora na području jedinstvene nacionalne izborne jedinice slabi primenu federalnog načela, jer ne stvara političku vezu sa federalnim jedinicama iz kojih senatori dolaze. Nakon ustavnih amandmana iz februara 2014. godine, dozvoljen je reizbor članovima Doma predstavnika (maksimalno četiri mandata od tri godine) i članovima Senata (dva mandata od šest godina).²⁸ Vladan Petrov, proučavajući odnos između domova u zemljama federalnog bikameralizma koje su usvojile predsednički sistem, ističe da je u njima „ravnopravnost između domova doslednije sprovedena i to kako sa ustavnopravnog stanovišta, tako i faktički“.²⁹ Dakle, rešavanje sukoba domova u Meksiku prepušteno je mešovitoj komisiji, koja je sastavljena od predstavnika oba doma i koja na taj način garantuje ravnopravnost domova. U slučaju da se u okviru komisije ne postigne saglasnost, zakonski predlog je „mrtav“. Međutim, brojni problemi još uvek opterećuju gornji dom. Viridiana Ríos (*Viridiana Ríos*), sa Pravnog fakulteta Univerziteta Harvard, kao ključne probleme u zakonodavnoj vlasti Meksika ističe netransparentnost postupanja Kongresa, česte zakonodavne propuste koji ne podležu nikakvim sankcijama kao i diskreciono, nenamensko izdvajanje sredstava.³⁰

Kako je razvoj savremenog društva išao u prilog izvršnoj vlasti, koja sa sobom nosi odlike brzog i efikasnog odlučivanja, tako se javio sve veći značaj učešća federalnih jedinica u organima izvršne vlasti.³¹ Marko Stanković tako navodi da je „participacija u okviru egzekutive

26 Članovi 52 i 53 Ustava.

27 Član 56 Ustava.

28 N. Gutierrez, Mexico: President Promulgates Electoral Political Reform, <http://www.loc.gov/law/foreign-news/article/mexico-president-promulgates-electoral-political-reform/>, 24. jun 2020.

29 V. Petrov, *op. cit.*, 126.

30 V. Ríos, „The Missing Reform: Strengthening The Rule of Law in Mexico“, *The Missing Reform: Strengthening The Rule of Law in Mexico* (eds. V. Ríos, D. Wood), Wilson Center, Washington 2018, 10.

31 A. Nikolić (2018), *op. cit.*, 167.

ključni element njihovog učešća u stvarnom i neposrednom upravljanju državom³². Imajući u vidu da je u Meksiku prisutan predsednički (prezidencijalistički) sistem vlasti,³³ jasno je da savezni parlament nema nikakvog uticaja na izbor šefa države, odnosno sastavljanje njegove vlade. Stoga, možemo oceniti da je izvršna vlast u ovoj centralnoameričkoj državi organizovana kao monocefalna i neparlamentarna. Predsednik se bira na nivou cele države, tajnim i neposrednim glasanjem, prema sistemu relativne većine. Članom 83 je predviđen šestogodišnji mandat šefa države, bez prava reizbora. Što se tiče sudske vlasti, ona je u Meksiku organizovana kao višestepena. Međutim, dvostrukim sistemom sudova, kako to zapaža Jovičić, „nije obezbeđeno „nemešanje“ Vrhovnog suda u domen određen za sudove federalnih jedinica, što je, s obzirom na visok stepen centralizacije sasvim razumljivo“.³⁴ Tako je npr. u Ustavu Meksika (čl. 104, I) predviđeno da se „u pitanjima u kojima je federacija zainteresovana zakonom može predvideti žalba Vrhovnom sudu protiv drugostepenih odluka“, čime je pruženo široko polje za uvođenje apelacione nadležnosti Vrhovnog suda i kada su u pitanju odluke sudova zasnovane na pravu federalnih jedinica.³⁵ Sudska vlast je u ovoj centralnoameričkoj državi zasnovana na principu „dvostrukog koloseka“, što znači da pored sudova na nivou federalne države, razlikujemo i sudove na nivou federalnih jedinica.³⁶ Petrov i Simović tako ističu da je ovakav model sudske vlasti u potpunosti u skladu sa visokim stepenom primene federalnog načela jer ovako „svaki pravni poredak samostalno organizuje svoj pravosudni sistem i primenjuje pravo“.³⁷ Sudovi federalnih jedinica su organizovani u dva stepena: kao niži sudovi (*juzgados*) i kao apelacioni sudovi (*salas*).³⁸ Sudovi na nivou federacije (*Poder Judicial Federal*) su Vrhovni

32 M. Stanković, *Belgijski federalizam*, Službeni glasnik, Beograd 2009, 186.

33 Detaljnije o prezidencijalizmu upor. R. Marković, *Ustavno pravo*, Izdavački centar Pravnog fakulteta, Beograd 2013, 188–189; V. Petrov, D. Simović, *Ustavno pravo*, Službeni glasnik, Beograd, 2018, 307.

34 M. Jovičić (1973), *op. cit.*, 146.

35 *Ibid.*

36 Pored Meksika, „paralelno pravosuđe“, po uzoru na SAD postoji i u Argentini. Detaljnije vid. N. Vranješ, Đ. Desančić, „Ustavni modeli učešća federalnih jedinica u centralnoj vlasti“, *Strani pravni život* 3/2014, 418.

37 V. Petrov, D. Simović, *op. cit.*, 397.

38 G. Ferreyra, „Unpacking the Mexican Federal Judiciary: An Inner Look at the Ethos of the Judicial Branch“, *Mexican Law Review* 1/2018, 61.

sud, odnosno kolegijalni sudovi, objedinjeni sudovi i okružni sudovi.³⁹ Vrhovni sud predstavlja najveći autoritet sudske vlasti u Meksiku i on poseduje originalnu i žalbenu nadležnost, odnosno imenuje sudije objedinjenih i okružnih sudova.⁴⁰ Ostali sudovi federalnog ustrojstva su zaduženi za „savezne stvari“, kako to navodi Gabrijel Ferreira (*Gabriel Ferreyra*) odnosno „zločine vezane za trgovinu ljudima i trgovinu oružjem, odnosno zločine vezane za proizvodnju i stavljanje u promet opojnih droga“.⁴¹ Pored toga, federalni sudovi su ovlašćeni da rešavaju sve sporove u vezi sa zakonima i drugim aktima federacije kojima se ograničavaju ili prisvajaju suverena prava država članica, odnosno sporove vezane za zakone i druge akte država članica kojima se zazure u nadležnost federalnih vlasti.⁴² Što se tiče participacije federalnih jedinica u vršenju ustavotvorne vlasti, ona je u Meksiku obezbeđena na neposredan način, tako što se „traži saglasnost određenog broja federalnih jedinica, koju one daju posredstvom svojih opštedržavnih tela (neophodno je više od polovine)“.⁴³ Ovakav način participacije federalnih jedinica bliži je suštini federalnog uređenja, budući da predstavlja garanciju nezavisnosti njihovog položaja u federalnoj državi.

3.3 Autonomija federalnih jedinica

Uređenje odnosa između „nadržave i podržave“, kako Milan Petrović slikovito opisuje vezu između federacije i federalnih jedinica, predstavlja jedan od „kamena temeljaca“ i suštinskih obeležja svakog državnog uređenja koje pretenduje da bude okvalifikovano kao federalno.⁴⁴ Iako imaju svoje ustave, svoje ustavotvorne i zakonodavne, izvršno-upravne i sudske organe, svoj krug funkcija u nadležnosti njihovih organa [...] federalne jedinice nisu i ne mogu biti države *stricto sensu*, smatra Jovičić.⁴⁵ Međutim, iako nisu države u pravom smislu

39 Član 94 Ustava

40 L. Cabrera, „History of the Mexican Judiciary“, *Miami Law Quarterly* 4/1957, 447.

41 G. Ferreyra, 62.

42 Član 103 Ustava.

43 V. Petrov, D. Simović, *op. cit.*, 398.

44 M. Petrović, „Savezna država (federacija) i savez država (konfederacija) u opštoj teoriji države i prava i pozitivnom pravu (prvi deo)“, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Nišu* 2/2016, 5.

45 M. Jovičić (1992), *op. cit.*, 68.

te reči, one poseduju izvesnu autonomiju koja im je garantovana saveznom ustavom. Stoga je načelo autonomije od posebnog značaja za razumevanje samostalnih kapaciteta federalnih jedinica, odnosno stepena primene federalnog načela u jednoj složenoj državi.⁴⁶

Ustav Sjedinjenih Meksičkih Država predviđa postojanje tri nivoa vlasti: nacionalni (federalni), državni (vlast federalnih jedinica) i opštinski. Međutim, gotovo sva važna pitanja nalaze se u nadležnosti federalnih vlasti čime je nadležnost federalnih jedinica svodi mahom na formalna i proceduralna pitanja. Uz to, opštinska vlast je u velikoj meri zavisna u odnosu na federalnu, budući da od nje zavisi finansiranje jedinica lokalne samouprave.⁴⁷ Pored toga, opštinska vlast predstavlja plod ustavnih amandmana iz 1999. godine i kao takva je suštinski regulisana saveznom ustavom, a ne ustavima federalnih jedinica. Zbog toga Gonzales opštine naziva „kreacijom saveznog ustava“.⁴⁸ Dalje, čl. 116 meksičkog Ustava detaljno reguliše zakonodavne, izvršne i sudske kapacitete federalnih jedinica. Tako, na čelu podržava (federalnih jedinica) nalazi se guverner koji se neposrednim glasanjem bira na vremenski period od 6 godina. Izbor i sastav lokalnih Kongresa je samo načelno naveden u saveznom Ustavu, čime je ustavotvorac ostavio prostora za „slobodno delanje“ ustavima federalnih jedinica. Organizacija sudske vlasti federalnih jedinica samo je načelno spomenuta u saveznom ustavu, odnosno njeno regulisanje je ustavotvorac takođe prepustio ustavu federalnih jedinica. Međutim, iako na prvi pogled deluje da federalne jedinice u Meksiku uživaju visok stepen autonomije, „visok procenat javnosti i dalje lokalne vlasti doživljava kao marionetske“, ističe Gustavo Emerih (*Gustavo Ernesto Emmerich*).⁴⁹ Tome je „zaslužna višedecenijska dominacija jedne političke partije na saveznom nivou

46 Analizirajući pravnu prirodu kao i značaj načela autonomije, Marko Stanković navodi da je ona „višeslojan ustavnopravni princip“, koji podrazumeva analizu nekoliko važnih pitanja: 1) pitanjâ raspodele nadležnosti, odnosno definisanja delokruga federacije i federalnih jedinica; 2) pitanjâ zaštite teritorijalnog integriteta federalnih jedinica i 3) pitanjâ prava na samoorganizaciju federalnih jedinica. Detaljnije o ovome vid. M. Stanković (2020), *op. cit.*, 312.

47 G. E. Emmerich *et al.*, „The State Democracy in Mexico“, *Norteamérica* 1/2010, 272.

48 Nasuprot tome, Gutijereš Gonzales (*Juan Marcos Gutiérrez González*) navodi da su opštine u SAD „kreacija saveznih država“. J. M. Gutiérrez González, *op. cit.*, 214.

49 G. E. Emmerich *et al.*, *op. cit.*, 273.

koja je u značajnoj meri odrazila i na centralizaciju lokalnih vlasti zbog koje Meksiko još uvek sadrži „elemente autoritarnog centralizma“.⁵⁰

4. SPECIFIČNOSTI MEKSIČKOG FEDERALIZMA

Najprihvatljiviji pristup prilikom analize federalne države jeste onaj koji federalizam ne vidi kao statičku, već kao dinamičku kategoriju i koji pritom uvažava sve osobenosti konkretnog društva. Takvo stajnište potvrđuju i Palermo i Kesler (*Palermo & Kössler*) koji slikovito navode da „ukoliko bi federalizam i federalni sistem bili filmovi, svaka definicija bi bila samo fotografija ekrana (*screenshot*), stoga neminovno parcijalna i kraju osuđena na propast [...]“.⁵¹

Jedan od najoriginalnijih „proizvoda“ meksičkog federalizma predstavlja amparo sistem zaštite ustavnosti i ljudskih prava. Sâm termin „amparo“ nema svog ekvivalenta u drugim pravnim porecima i u bukvalnom prevodu znači „štit“ ili „zaštita“, ističe Bruer Karijas (*Brewer Carias*).⁵² Predviđen Ustavom, a razrađen Zakonom o amparu, on je zbog svojih jedinstvenih, unikatnih rešenja izazvao pažnju čitave svetske ustavnopravne nauke. Meksička federacija poznaje dvostruki kolosek u organizaciji sudova čija „jurisdikcija u slučaju ampara pripada isključivo federalnim sudovima“.⁵³ Aktivnu legitimaciju za podnošenje ampara ima ona stranka koja smatra da je doživela povredu

50 S. T. Wuhs, „Mexico: From centralized authoritarianism to disarticulated democracy?“, *Routledge Handbook of Regionalism and Federalism* (eds. J. Loughlin, J. Kincaid, W. Swenden), Routledge, London & New York 2013, 198.

51 F. Palermo, K. Kössler, *Comparative Federalism – Constitutional Arrangements and Case Law*, Hart Publishing, Oxford – Portland (Oregon), 2017, 50.

52 Nakon Meksika, koji je amparo sistem prvi put predvideo Ustavom od 1857, ovaj jedinstveni način zaštite ustavnosti i ljudskih prava u svojim ustavima predviđaju redom: Gvatemala (1879), El Salvador (1886), Honduras (1894), Nikaragva (1911), Brazil (1934), Panama (1941), Kosta Rika (1946), Venecuela (1961), Bolivija, Paragvaj i Ekvador (1967), Peru (1976), Čile (1976) i Kolumbija (1991). Vid. A. Brewer-Carias, „Some aspect of the „amparo“ proceeding in Latin America as a Constitutional Judicial mean specifically established for the protection of Human Rights“, *Colloquium in International and Comparative Law* (eds. P. G. Danchin, M. Chibundu), University of Maryland School of Law, Baltimore 2007, 12.

53 C. Sánchez Mejorada „The Writ of Amparo. Mexican Procedure to Protect Human Rights“, *Annals of the American Academy of Political and Social Science* 1/1946, 107. Navedeno prema: M. Stanković (2012), *op. cit.*, 180.

prava, a presuda će se odnositi *inter partes*, dakle samo na privatna lica kojima će pružati zaštitu i obezbeđenje u konkretnom slučaju na koji se zahtev odnosi. To znači da se dejstvo presude neće odnositi na opštu ocenu zakona ili drugog akta na kojem se zahtev zasniva. Uz to, prednost amparo zahteva se ogleda i u relativno kratkom postupku u kojem sud najpre suspenduje dejstva osporenog akta, a potom pristupa analizi i odlučuje da li je u konkretnom slučaju povređeno pravo podnosioca.

Postoje dva tipa ampara, direktni (*amparo directo*) i indirektni (*amparo indirecto*).⁵⁴ Osnovna razlika između ova dva koncepta se ogleda u proceduri i nadležnosti sudskih organa. Naime, direktni amparo se postavlja pred Vrhovnim sudom pravde ili pred apelacionim sudovima, dok se kod indirektnog amparo zahteva Vrhovni sud pravde i apelacioni sudovi mogu umešati u proces koji se odvija pred nižim sudom, poput npr. okružnog suda. Inderektni amparo zahtev, navodi Brus Zagaris (*Bruce Zagaris*), predstavlja „alat za sprečavanje pojedinih akcija policije i tužilaštva, mada se on može primeniti i protiv sudije u cilju osporavanja protivustavnog i nezakonitog delovanja odvojenog od suđenja, poput izdavanja naloga za privođenje“.⁵⁵

Međutim, najustaljenija i najpoznatija klasifikacija amparo zahteva jeste ona koja danas razlikuje pet oblika. Prvi oblik ampara, amparo zahtev za zaštitu slobode (*amparo de la libertad*), predstavlja postupak u slučaju postojanja povrede osnovnih prava garantovanih Ustavom Meksika iz 1917. godine. Stanković ističe da je ovaj oblik amparo zahteva „blizak evropskoj ustavnoj žalbi, kojom se štite ljudska i manjinska prava od pojedinačnih akata ili radnji državnih organa“.⁵⁶ Drugi tip amparo zahteva jeste sudski amparo (*amparo judicial, amparo casación*) koji se podnosi u slučaju da stranka u postupku pred sudom smatra da je došlo do pogrešne primene ili tumačenje norme. Administrativni amparo (*amparo administrativo*), kao treći oblik ampara, se podnosi u slučaju kada stranka smatra da je određeni upravni akt neustavan ili nezakonit. Četvrti modalitet ampara predstavlja tzv. agrarni amparo (*amparo agrario*) i on služi da zaštiti prava poljoprivrednika od akata agrarnih vlasti kojima su povređena njihova prava.

54 Vid. S. Zamora, J. R. Cossio, L. Pereznieta, J. Roldán-Xopa, D. Lopez, *Mexican Law*, Oxford University Press, Oxford 2004, 266–267.

55 B. Zagaris, „The Amparo Process in Mexico“, *United States-Mexico Law Journal* 6/1998, 61.

56 M. Stanković (2012), *op. cit.*, 181.

„Navedena četiri modaliteta mogu samo posredno voditi ispitivanju ustavnosti, koje u tim slučajevima ima incidentan karakter, kao sporedno pitanje“, navodi Gršić.⁵⁷ Međutim, sa ustavnopravnog staništa daleko najinteresantiji oblik ampara jeste tzv. amparo protiv zakona (*amparo contra leyes*). Njegovu osobenost predstavlja činjenica „da se pred federalnim okružnim sudom neposredno pokreće postupak da bi se osporio određeni zakon“.⁵⁸ Dakle, reč je o pokretanju postupka kontrole ustavnosti normativnih akata putem neposrednog zahteva i u kojem je ustavni spor glavno pitanje. Međutim, *inter partes* dejstvo suštinski udaljava ovaj vid zaštite od klasičnog shvatanja centralizovane ustavnosudske kontrole.⁵⁹ Stoga je, uvođenjem instituta „jurisprudencija“ (*jurisprudencia*) pronađen zaobilazni način da se „proširi“ *inter partes* dejstvo odluke, odnosno predviđeno je da na ovaj način odluka Vrhovnog suda, okružnih sudova ili posebnog Izbornog trubinala postane obavezujuća za sve sudove u federaciji, ali ne i zakonodavne i izvršne organe.⁶⁰

Uprkos postojanju široke palete sredstava za sudsku zaštitu ustavnosti, kao i originalnih pravnih instituta među kojima se posebno ističu amparo i *jurisprudencia*, praksa meksičkog ustavnog sudstva u domenu federalnih odnosa ipak do danas nije pobudila znatniju pažnju nauke ustavnog prava.⁶¹ Međutim, kako ističe Zagaris, „imajući u vidu trenutni proces sprovođenja političke liberalizacije u Meksiku, od ampara se može očekivati da postane snažniji mehanizam za rešavanje samovoljnog ponašanja naročito vladinih službenika i poslovne elite“.⁶²

57 N. Gršić, *op. cit.*, 228.

58 Član 107 par. XII Ustava.

59 S tim u vezi, Stanković navodi najmanje dva razloga: Prvo, iako je pitanje ustavnosti normativnog akta glavno pitanje u sporu, ipak se ne radi o kontroli ustavnosti u apstraktnom postupku, nego povodom povrede prava pojedinca. Uz to, postupak ne pokreću državni organi, već sami građani i predmet ovakvog oblika ampara mogu biti samo zakoni za čije izvršenje nije neophodno donošenje podzakonskog propisa. Drugi razlog predstavlja činjenica da se odličivanje u amparo zahtevu poverava kako federalnim okružnim sudovima, tako i Vrhovnom sudu. Detaljnije vid. M. Stanković (2012), *op. cit.*, 183.

60 Članovi 192 i 193 Zakona o amparu.

61 M. Stanković (2012), *op. cit.*, 186.

62 B. Zagaris, *op. cit.*, 68.

5. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Nakon sticanja nezavisnosti, početkom dvadesetih godina XIX veka, Meksiko se našao u opštoj euforiji napretka i razvitka. Stoga je ova mlada država odabrala ustavno rešenje koje je u svemu bilo inspirisano američkim. Međutim, ekonomska nejednačenost zemlje i regionalne političke ambicije neretko su dovodile do „trzavica“ u ovoj latinoameričkoj zemlji. Stoga je u pravu Čavoški kada kaže da je „prošlost tako upletena u sadašnjost da nije moguće razumeti savremene političke oblike bez stalnog osvrta na stanje koje više ne postoji“.⁶³

Arhitekta meksičkog federalizma zaista su stvorile federalno uređenje po uzoru na državno uređenje Sjedinjenih Američkih Država, Za razliku od ostalih latinoameričkih, „koka kola federacija“⁶⁴ koje su vršile „puko prepisivanje“ odredbi američkog Ustava, meksički Ustav poseduje mnoštvo sopstvenih, jedinstvenih rešenja. Zato važeći Ustav Meksika nije bio „kratkog dana.“ Međutim, federalizam u Meksiku se za nešto više od veka važenja aktuelnog Ustava dosta transformisao, naročito usred delovanja političkih snaga u ovoj zemlji, Uz to, on još uvek nije preležao neke od klasičnih boljki od kojih boluje federalizam u ovom delu sveta. Centralističko uređenje, oslikano u prezidencijalističkim nadležnostima šefa države, odnosno zadržavanju gotovo svih važnih nadležnosti na federalnom nivou, već dugo predstavlja prepreku daljoj federalizaciji i decentralizaciji Meksika. Zato Gutijereš Gonzales kao rešenje ovog problema predlaže promenu čl. 73 Ustava Meksika, odnosno „poveravanje većeg broja nadležnosti predstavničkim telima federalnih jedinica, što do sada nije bio slučaj“.⁶⁵

U poslednje dve decenije federalizam u Meksiku se susreo sa novim izazovima. Naime, nakon gotovo sedamdeset godina došlo je do promena na političkoj sceni ove latinoameričke države. Pobedom Visentea Foksa⁶⁶ (*Vicente Fox Quesada*), opozicionog kandidata na predsedničkim izborima, razbijen je period jednostranačke vladavine

63 K. Čavoški, „Federalizam i pluralizam“, *Federalizam i nacionalno pitanje* (ur. J. Đorđević), Savez udruženja za političke nauke Jugoslavije, Beograd, 1971, 269.

64 Pod terminom „koka kola federacije“ autor pored Meksika misli i na Venecuelu, Argentinu i Brazil.

65 J. M. Gutiérrez González, *op. cit.*, 234.

66 Zanimljivo je da je Visente Foks prethodno radio za kompaniju Koka Kola, gde je napredovao do supervizora kompanije za region Latinske Amerike.

PRI (*Partido Revolucionario Institucional*).⁶⁷ Njega je na čelu države nasledio stranački kolega Felipe Calderon (*Felipe Calderon Hinojosa*), koji je sledio politiku prethodnika, odnosno jačanje institucionalnih mehanizama i načela decentralizacije. To ističu i Zamora i Kosio koji smatraju da je nakon demokratskih promena na mestu predsednika države početkom XXI veka nastupio period „postprezidencijalizma“ koji ne predstavlja „dotadašnju fikciju meksičkog konstitucionalizma“, već se ogleda u „stvarnoj podeli vlasti na zakonodavnu, izvršnu i sudsku.“⁶⁸ Pored toga, „zakonodavna i sudska grana vlasti stekle su moć koja je u srazmeri sa gubitkom ovlašćenja izvršne vlasti.“⁶⁹ Međutim, neophodno je još dosta raditi na daljem unapređenju federalizma, odnosno demokratije, naročito ukoliko imamo u vidu da je nakon sloma jednopartijskog sistema, glavni problem sa kojim se susreću vlasti velika moć narkokartela.⁷⁰ Uz to, Meksiko danas predstavlja školski primer onoga što bi Hantington (*Samuel P. Huntington*) svrstao pod definiciju „podvojene države“.⁷¹ Preveliki uticaj američke kulture, s jedne strane, i latinoameričke, s druge strane, uticao je na nastanak i oblikovanje jedinstvenog oblika federalizma u Meksiku, koji i pored pomenutih slabosti predstavlja najstabilniju federaciju u ovom delu sveta.

67 Nobelovac Mario Vargas Ljosa (*Mario Vargas Ljosa*) je period jednopartijske vladavine PRI nazvao „savršenom diktaturom“, budući da je ona predstavljala kombinaciju autoritarizma i udovoljavanja biračima, uz neizbežnu „izdaju intelektualaca“. Hamilton (*Nora Hamilton*) je, pak, period vladavine PRI nazvala „fleksibilnim autoritarizmom“. Upor. M. Vargas Ljosa, *Sablje i utopije – Pogledi na Latinsku Ameriku*, Laguna, Beograd, 2020, 65; N. Hamilton, „Mexico“, *Politics of Latin America* (eds. H. Vanden, G. Prevost), Oxford University Press, Oxford, 2006, 298–299.

68 S. Zamora, J. R. Cossío, *op. cit.*, 436.

69 *Ibid.*

70 S tim u vezi Lidija Kos-Staničić ističe da politička situacija u Meksiku danas odgovara definiciji „narkodemokratije“, tj. defenktne demokratije u kojoj „izvanustavni narkoakteri uzrokuju manjkavosti u funkcionisanju parcijalnih režima demokratije“. Vid. L. Kos-Staničić, „Meksiko – Nova narkodemokracija u Latinskoj Americi“, *Analiz Hrvatskog politikološkog društva* 1/2011, 120.

71 „Podvojena zemlja ima jednu kulturu koja je smešta u jednu civilizaciju, no njeni čelnici bi želeli da je premeste u drugu. Zato govore: „Mi smo jedan narod i svi zajedno pripadamo jednom mestu, no mi bismo voleli da promeni-mo to mesto“. Za razliku od naroda u rasepljenoj zemlji, narodi podvojenih zemalja slažu se u tome ko su oni, ali se ne slažu koja je civilizacija njihova. S. Huntington, *The Clash of Civilisations and the Remaking of World Order*, Penguin, New Delhi, 1997, 175.

Aleksa Nikolić, LL.M.

Teaching Assistant at the University of Belgrade Faculty of Law

“COCA COLA FEDERALISM”:
THE CASE OF MEXICO

Summary

The late 18th and early 19th centuries were marked by the struggle for independence in Latin America. After the liberation from the Spanish colonial government, Mexico organized its state system on the model of the United States. However, “Coca Cola federalism”, as the author calls any federal system that was created by copying American federalism, has undergone certain changes in Mexico. These changes are the result of social conditions in this Latin American country, but also the role of the state during the hundred-year duration of the Mexican Constitution. In this regard, the subject of this paper is to answer the question of whether the law of imitation of the first federation in the world is present in Mexico today, i.e. to determine and assess federalism when analyzing Mexico’s position in the “world of federalism”.

Key words: *Mexico. – Federalism. – Constitution. – Distribution of powers. – United States of America.*

LITERATURA

- Benhell L., *The Cambridge History of Latin America*, Cambridge University Press, Cambridge, 2008.
- Brewer-Carias A., „Some aspect of the „amparo“ proceeding in Latin America as a Constitutional Judicial mean specifically established for the protection of Human Rights“, *Colloquium in International and Comparative Law* (eds. P. G. Danchin, M. Chibundu), University of Maryland School of Law, Baltimore, 2007.
- Cabrera L., „History of the Mexican Judiciary“, *Miami Law Quarterly* 4/1957.
- Čavoški K., „Federalizam i pluralizam“, *Federalizam i nacionalno pitanje* (ur. J. Đorđević), Savez udruženja za političke nauke Jugoslavije, Beograd, 1971.

- Emmerich G. E. *et al.*, „The State Democracy in Mexico“, *Norteamérica* 1/2010.
- Ferreya G., „Unpacking the Mexican Federal Judiciary: An Inner Look at the Ethos of the Judicial Branch“, *Mexican Law Review* 1/2018.
- Garcia Sarubbi D., „Federalism and Constitutional Judicial Review in Mexico and the United States: A Normative Assessment of two different jurisdictional shemes“, *Mexican Law Review* 1/2011.
- González Oropeza, M., „United Mexican States“, *Distribution of Powers and Responsibilities in Federal Countries* (eds. A. Majeed, R. Watts, D. Brown, J. Kincaid), McGill-Queen's University Press, Montreal & Kingston – London – Itaca, 2006.
- Gršić N., *Načelo participacije u latinoameričkim federacijama*, doktorska disertacija, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd, 2018.
- Gutierrez N., Mexico: President Promulgates Electoral Political Reform, <http://www.loc.gov/law/foreign-news/article/mexico-president-promulgates-electoral-political-reform/>, 24.6.2020.
- Gutiérrez González J. M., „United Mexican States“, *Constitutional Origins, Structure and Change in Federal Countries* (eds. J. Kincaid, A. Tarr), McGill Queen's University Press, Montreal & Kingston – London – Itaca, 2005.
- Hamilton N., „Mexico“, *Politics of Latin America* (eds. H. Vanden, G. Prevost), Oxford University Press, Oxford, 2006.
- Hernández Chávez A., „Federalismo y México“, *Federalismos latino-americanos: México/Brasil/Argentina* (ed. M. Carmagnani), El Colegio de México, Fondo de Cultura Economica, México D. F., 2008.
- Huntington S., *The Clash of Civilisations and the Remaking of World Order*, Penguin, New Delhi, 1997.
- Jovičić M., *Državnost federalnih jedinica*, Naučna knjiga, Beograd, 1992.
- Jovičić M., *Saveremeni federalizam – uporednopravna studija*, Savremena administracija, Beograd, 1973.
- Kos-Stanišić L., „Meksiko – Nova narkodemokracija u Latinskoj Americi“, *Anali Hrvatskog politikološkog društva* 1/2011.
- Marković R., *Ustavno pravo*, Izdavački centar Pravnog fakulteta, Beograd, 2013.

- Moya J. C., „Introduction: Latin America – The Limitations and Meaning of a Historical Category“, *The Oxford Handbook of Latin American History* (ed. J. C. Moya), Oxford University Press, Oxford, 2011.
- Nikolić A., „Venecuela između federalizma i unitarizma“, *Politička revija* 4/2018.
- Nikolić A., *Federalizam u Venecueli* (master rad), Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd, 2018.
- Pactet P., *Institutions politiques, Droit constitutionnel*, Masson, Paris – Milan – Barcelone – Bonn, 1992.
- Palermo F., Kössler K., *Comparative Federalism – Constitutional Arrangements and Case Law*, Hart Publishing, Oxford – Portland (Oregon), 2017.
- Paligorić Lj., *Istorija Latinske Amerike*, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, 2003.
- Petrov V., *Sukob domova u dvodomom sistemu*. Službeni glasnik, Beograd, 2004.
- Petrov V., Simović D., *Ustavno pravo*, Službeni glasnik, Beograd, 2018.
- Petrović M., „Savezna država (federacija) i savez država (konfederacija) u opštoj teoriji države i prava i pozitivnom pravu (prvi deo)“, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Nišu* 2/2016.
- Ríos V., „The Missing Reform: Strengthening The Rule of Law in Mexico“, *The Missing Reform: Strengthening The Rule of Law in Mexico* (eds. V. Ríos, D. Wood), Wilson Center, Washington, 2018.
- Sánchez Mejorada C., „The Writ of Amparo. Mexican Procedure to Protect Human Rights“, *Annals of the American Academy of Political and Social Science* 1/1946.
- Stanković M., „Uticaj sistema vlasti na načelo participacije u savremenim federacijama“, *Anali Pravnog fakulteta u Beogradu* 2/2016.
- Stanković M., *Belgijski federalizam*, Službeni glasnik, Beograd, 2009.
- Stanković M., *Preobražaji federalne države: Deset rasprava o promjenjivoj prirodi i suštini federalizma*, Izdavački centar Pravnog fakulteta, Beograd, 2020.
- Vargas Ljosa M., *Sablje i utopije – Pogledi na Latinsku Ameriku*, Laguna, Beograd, 2020.

- Vranješ N., Desančić Đ., „Ustavni modeli učešća federalnih jedinica u centralnoj vlasti“, *Strani pravni život* 3/2014.
- Watts R., „Federalism, Federal Political Systems, and Federations“, *Annual Review of Political Science* 1/1998.
- Wuhs S. T., „Mexico: From centralized authoritarianism to disarticulated democracy?“, *Routledge Handbook of Regionalism and Federalism* (eds. J. Loughlin, J. Kincaid, W. Swenden), Routledge, London & New York, 2013.
- Zagaris B., „The Amparo Process in Mexico“, *United States-Mexico Law Journal* 6/1998.
- Zamora S., Cossío J. R., „Mexican constitutionalism after *presidencialismo*“, *International Journal of Constitutional Law* 2/2006.
- Zamora S., Cossio J. R., Pereznieto, L., Roldán-Xopa, J., Lopez, D. *Mexican Law*, Oxford University Press, Oxford, 2004.